

LIETUVOS AIDAS



VALSTYBĖS LAIKRAŠTIS. ĮSTEIGĖ DR. J.BASANAVIČIUS 1917 M. VASARIO 28 D.

DAILĖ

08 27. Gyvenimo vingiai, slenksčiai ir svajonės

Lidija Veličkaitė

„Mano gyvenime buvo vingių, slenksčių, potvynių ir atoslūgių, rutinos ir sąstingio, tačiau tai neužgesino veržlumo svajonių. Jaunystėje niekada negalvojau imti teptuko ir rašiklio...“ - taip kalba tautodailininkė Irena Antanina Staronytė - Suveizdienė.

Irenos Suveizdienės motina Marija Kovaliauskaitė - Staronienė (Staranevičienė), studijavusi farmacijos mokslus, tačiau, susiklosčius nepalankioms gyvenimo aplinkybėms, jų nebaigusi, patarė savo dukrai jų mokyti. Irena buvo įstojusi į Kauno medicinos institutą, tačiau buvusių nomenklatūrinių „dėka“ buvo išbraukta, idant irrašytų savą. Teko studijuoti Lietuvos žemės ūkio akademijoje ir tenkintis miškų ūkio inžinieriaus specialybe. Rašė straipsnius žurnalui „Mūsų girios“, savaitraščiui „Literatūra ir menas“ ir kitiems laikraščiams, o 1997 m. viešint JAV ir į Čikagoje leidžiamą dienraštį „Draugas“.



Irena Antanina Suveizdienė

Tapyti Irena pradėjo paskatinta atsitiktinai sutikto savo dukters bendramokslio Vilniaus dizaino mokymo centro direktoriaus Arvydo Bagočiūno. Jos dukra mokykloje labai gražiai piešė, tai kodėl ir mamai nepabandžius. Įsitraukusi į šią kūrybinę veiklą Vilniaus dizaino mokymo centre, galerijoje „Menų kampas“, sakosi kurianti nuotaiką ne tik sau, bet ir kitiems. Nuo 2006 m. surengusi 15 personalinių savo darbų parodų, dalyvavusi daugiau kaip 20 grupinių parodų ir plenerų – Lietuvoje, Lenkijoje, Graikijoje, Italijoje. Iš jų pažymėtinos: Respublikinė tautodailininkų darbų paroda A. Varno premijai laimėti. Joniškis 2007 m., Lietuvos tautodailininkų sąjungos Vilniaus bendrijos tapybos darbų paroda, skirta Lietuvos 1000-čio vardo paminėjimui. Pranciškonų rūmai. Vilnius 2009 m., Vilniaus apskrities konkursinė liaudies meno paroda „Aukso vainikas“ Širvintos 2010 m. 2012 metais, minint 150-ąsias Maironio gimimo metines, jos trys paveiksai poeto kūrybos tematika puikavosi respublikinėje tautodailininkų parodoje Raseinių krašto istorijos muziejuje. Kaip padėką Irena Suveizdienė dovanojo šiam muziejui savo paveikslą „Trakų salos pilys“. Nuo 2008 m. Irena Suveizdienė Lietuvos tautodailininkų sąjungos Vilniaus bendrijos narė. Apie jos parodas, taip pat grupinėse parodose bei pleneruose eksponuotus paveikslus sulaukta gražių atsiliepimų Lietuvos ir užsienio spaudoje, gauta ne viena padėka.



Irenos A. Suveizdienės tapyba „Nidoje“

Neseniai „Vermės“ leidykla išleido Irenos Antaninos Suveizdienės parašytą knygą „Tikroji Kovalevskių, Kovaliauskų, Kavaliauskų giminės istorija“. Keletą metų Irena Lietuvos archyvuose rinko medžiagą apie plačią savo giminę. Autorė šią knygą kaip dėkingumo ir atminimo ženklą skiria savo gimtinei, kad joje gyvenusių ir gyvenančių žmonių pėdsakai nebūtų galutinai užpustyti ir būtų pavyzdys ateinančioms kartoms, kaip reikia mylėti savo artimuosius, rūpintis kultūra ir dirbti tautos gerovei. Ji sako, kad jokie archyviniai dokumentai neatgaivins buvusios tikrosios aplinkos, jei nebus paaiškinimų, dėl kokių priežasčių buvo pasirinktas vienoks ar kitoks sprendimas. Kaip nežinodami istorijos įvykių mes liekame vaikai, tas pat ir nežinoti savo šeimos šaknų.

Knygoje pateikiamos gana plačios žinios apie Kovalevskių, Kovaliauskų ir Kavaliauskų giminę. Šaltiniai pasakoja, kad Kovalevskiai - sena lenkų bajorų giminė, gyvenusi Mazovijoje. Pasak šeimos legendos iš Italijos atvykęs karys tarnavo Lenkijos karaliui. Buvęs labai stiprus kaip kalvis ir drąsus, kaip liūtas, kartą mūšio lauke išgelbėjęs karalių. Atsidėkodamas karalius pavadino jį Kowal-Lew-skiu (len. „Kowal“- kalvis, „Lew“- liūtas), apdovanojo turtais, žemėmis ir suteikė herbą „Lada“.



Irenos A. Suveizdienės tapyba „Dvaro sodyboje“

Autorė rašo: „Herbus pradėjo naudoti riteriai, nes jiems reikėjo turėti ryškius skiriamuosius ženklus, kad būtų lengviau atskiriami kovos lauke. Pavadinimas „Lada“ reiškia didžiąją baltų dievę Motiną, dievų motiną, viso pasaulio gimdytoją, pavasario, gamtos gaivintoją, vaisingumo ir santuokų globėją. Akivaizdu, kad XIII – XIV amžiuje turėti šios deivės vardo herbą buvo labai garbinga.“ Raštuose minimos įvairios herbo „Lada“ atmainos su kai kuriomis skirtingomis detalėmis. Tai patvirtina, kad giminė buvo plati. Šis herbas, pagal lenkų istoriką Kasparą Niesieckį, priklausė 29-ioms bajorų giminėms, tarp jų ir Kovalevskiams. Irenai Antaninai Staronytei – Suveizdienei, įrodžiusiai savo bajorišką kilmę iš Kovalevskių giminės, turinčios herbą „Lada“, Lietuvos bajorų karališkoji sąjunga 1995 m. liepos 6 d. įteikė bajorystės pripažinimo aktą.

Šios plačios giminės istoriją puošia dar du herbai - „Gulbė“ ir „Topor“ („Kirvis“). Herbas „Gulbė“ priklausė keliolikai šeimų Lenkijoje ir Lietuvoje, tarp jų Gaizauskams ir Urbanovičiams. Herbas „Topor“ Lenkijos antspauduose naudojamas nuo 1282 m. Jį naudojo bajorais pripažinta Skirgailų giminė.

Irenos Suveizdienės prosenelis Tomas Kovalevskis buvo 1863 m. anticarinio sukilimo dalyvis, gal net būrio vadas. Sukilimui pralaimėjęs, kaip ir daugelis kitų, buvo suimtas ir ištremtas į Sibirą. Po 7-rių metų paleistas be teisės grįžti į Lietuvą. Apsigyveno Seinuose, ar Suvalkuose, vedė teisėjo dukrą Mariją ir, pasikeitus įstatymams, grįžo į Lietuvą, apsigyveno Survilų dvare. Caro žandarai dažnai atvykdavo į Survilų dvarą patikrinti buvusį tremtinį Tomą ir paklausti, kas jis toks esąs. „Aš esu lietuvis, žemaičių bajoras, Survilų dvarininkas, sukilimo dalyvis“ - atsakydavo Tomas.

Ariogalos vaistinė, buvusi Irenos Suveizdienės senelių – Jadvygos Teklės ir Henriko Petro Kovalevskių nuosavybė, 1966 m. šventė 100 metų jubiliejų. 1940 m., rusams okupavus Lietuvą, ji buvo nacionalizuota. Autorė rašo: „Sovietmečiu apie bajorus, dvarininkus mūsų visuomenėje buvo formuojama ir skleidžiama nepakanti nuomonė, kad jie kraugeriai, išnaudotojai ir nenaudėliai. Visada visokių buvo ir yra.“ Jos senelė Jadvyga Teklė neturtingiems sergantiems žmonėms vaistus duodavo nemokamai. Jei ištikus nelaimė ar kokiais būdais, žmogus kreipdavosi į senelę, ji visada padėdavo, dovanodavo net arklį ar karvę. Nemažai pinigų aukėjo bažnyčiai, jos statybai Ariogaloje.

Grąžiais žodžiais minimas senelio brolis – nusipelnęs Lietuvos gydytojas Stanislovas Kovalevskis, dirbęs 1900-1904 m. Barnaule ir Mogiliove (Rusija). Barnaule įsteigė ligoninę ir prieglaudą beglobiams vaikams. 1904 m. inicijavo Kauno Raudonojo kryžiaus ligoninės statybą. Jis, dviejų mėnesių būsimąją knygos autorę, susirgusią plaučių uždegimu, išgelbėjo nuo mirties.

Irenos motinos Marijos Kovaliauskaitės - Staronienės jauniausias brolis Tadas Kovaliauskas, tėsė garbingas farmacininkų šeimos tradicijas – buvo provizorius, vaistų fabriku „Sanitas“ Kaune atidavė didžiąją savo kūrybinio gyvenimo dalį. Plėtė ir statė naujus „Sanito“ fabriko pastatus ir cechus, kūrė naujus vaistus ir tobulino vaistų technologijas.



Irenos A. Suveizdienės tapyba „Šv. Mykolo bažnyčia Vilniuje“

Irenos Antaninos Suveizdienės tėvelis Antanas Staronis (Staranavičius), gimęs 1899 m. Jakėnų kaime, Varėnos valsčiuje, Alytaus apskrityje 1921 – 1923 m. mokėsi Karo mokykloje. Ją baigus, jam buvo suteiktas artilerijos leitenanto laipsnis. Dalyvavo Klaipėdos miesto išvadavime, rengė artilerijos statusus, braižė topografinius žemėlapius. Tarnavo Alytuje, Kėdainiuose, Lietuvos kariuomenės generaliniame štabe Kaune, Aukštosios Panemunės Karo mokykloje, 1940 m. perkeltas į Vilnių. 1941 m. birželio 14 d. suimtas Vilniuje ir išvežtas į Norilsko lagerį, Krasnojarsko krašte, vėliau į Taišetlago lagerį, Irkutsko srityje. 1942 m. rugsėjo 5 d. SSRS NKVD Ypatingojo pasitarimo nuteistas 8 metams. 1944 m. kovo 24 d. lageryje žuvo. Už nuopelnus Lietuvai apdovanotas Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Gedimino IV laipsnio ordinu (1937), Lietuvos nepriklausomybės medaliu (1928), Klaipėdos išvadavimo bronzos medaliu.

Kaip knygoje rašo autorė, jos giminėje visi buvo darbštūs žmonės, stengėsi vieni kitiems padėti, nesitikėdami iš kažkur naudoti. Ji pati, baigusi Kauno „Aušros“ gimnaziją, norėdama siekti aukštesnių mokslų, turėjo sunkiai dirbti, idant atsikratytų pokario sovietų valdžios sukurtos socialinės kilmės problemų, nes kilusi iš „buržujų“, tad pateko į „liaudies priešų“ kategoriją. Kita priežastis – senelių Kovalevskių turėta senoji gražioji Ariogalos vaistinė ir dvaras.

Irena Suveizdienė dėkoja Viešpačiui už ilgą ir turiningą gyvenimą, sutiktus gerus žmones, dažnai malonią aplinką, už šeimą, artimuosius ir bičiulius, kurie palaiko jos veiklą, ypač dėkinga tėvams ir mokytojams, kurie suteikė tinkamą, reikalingą ir patriotinę edukaciją.

Atgal

© Valstybės laikraštis „Lietuvos Aidas“; fondas@aidas.lt, tel/faks. (8 5 212 4876); Maironio g. 1, Vilnius